

NAMN ATT MINNAS

LENNART HIRSCHFELDT

En av de mest karakteristiska förändringarna i det moderna samhällets struktur är den ständigt snabbare utvecklingen mot allt större enheter på de flesta områden av företagsamhet. Fusion tycks vara tidens lösen och inte bara inom näringslivet i mera inskränkt bemärkelse. Denna till synes oundvikliga rationaliseringsprocess har sina både goda och dåliga följder. Ekonomiskt sett innebär den i allmänhet en sanering och konsolidering, men man kan inte bortse från att den bidrar till den allmänna kollektiviseringen, gynnar uppkomsten av mer eller mindre anonyma och opersonliga koncernkolosser och går hårt ut över smärre, självständiga företag.

Inte minst är detta fallet inom tidningsvärlden, varpå framför allt England och Förenta Staterna lämnat avskräckande exempel. Men även i Norden har denna tendens efter första världskrigets slut varit klart framträdande för att under den senaste efterkrigsperioden få en direkt oroande omfattning. En av våra främsta kunnare på området har meddelat följande intressanta siffror. I Danmark finns i dag 95 dagstidningar mot 127 för något dussintal år sedan. I Norge har under 50-talet 25 tidningar lagts ned samtidigt som upplagorna ökat med ca 10%, ungefär motsvarande ökningen av antalet hushåll. I Finland har siffrorna varit mer konstanta, men i Sverige har tidningsdöden haft större utbredning och omfattat större tidningar än i något annat nordiskt land.

Redan under tiden mellan de två världskrigen grasserade tidningsdöden hos oss, men mortaliteten ökade hastigt under 50-talet. År 1949 utgavs i Sverige 237 dagstidningar, år 1960 endast 186. Upplagorna har under samma tid stigit från 3 357 000 till 3 809 000. Procentuellt kan detta synas innebära en betydande stegring, men om man jämför med antalet hushållsenheter, vilka under 50-talet ökat kraftigt, blir slutsatsen enligt den åberopade auktoriteten, att den svenska pressen, som under kriget noterade kraftiga upplageökningar, under 50-talet med nöd och näppe hållit sina ställningar.

Tidningsdöden i vårt land, vars acceleration här som annorstädes otvivelaktigt måste sättas i samband med den väldiga frammarschen för två massmedia: radio och framför allt TV, skulle vara mindre bekymmersam om man kunde konstatera att den ledde till en påtaglig kvalitetsförbättring hos de återstående tidningarna. Men generellt kan detta knappast sägas vara fallet. Det kan diskuteras om exempelvis den svenska landsortspressens kvalitet är högre nu än för 30 eller 40 år sedan? Många torde ha intrycket av en tilltagande torftighet, som sammanhänger med den beklagliga bristen på självständiga och personliga skribenter och som ett korollarium därtill ett ständigt tilltagande beroende av partiernas kanslier och nyhetsbyråer, av cirkulärmaterial med hallstämplade åsikter.

Så mycket större anledning har man att glädja sig åt undantagen, som dessbättre inte är alldeles fåtaliga. Ett av de bästa exemplen är Upsala Nya Tidning. Förtjänsten härav tillkommer i mycket hög grad den nye chefredaktör tidningen fick för två år sedan: Lennart Hirschfeldt. Upsala Nya Tidning har ju stolta anor och en ansvarsfull tradition att upprätthålla. Under den mansålder — 1903–48 — då den fruktade »Koftan» Johansson, elak, egensinnig, egocentrisk, men också spirituellt, stridbar och i hög grad självständig, var tidningens chefredaktör förvärvade tidningen en ledande ställning i svensk landstorspress och blev ett slags journalisthögskola, där en rad av våra bästa tidningsmän fostrats. Sedan följde en tillbakagång. Under den korrekta men färglösa och starkt partibundne Lennart Hartmann liksom under den mer solide än direkt stimulerande Sven-Erik Larsson — numera en av de tre chefredaktörerna i Dagens Nyheter — förlorade tidningen inte oväsentligt i intresse och anseende. Denna förlust har Lennart Hirschfeldt inte bara lyckats ta igen; han har gjort Upsala Nya Tidning till en i vissa avseenden måhända inte roligare, men bättre tidning än den var i varje fall under »Koftans» senare år.

Detta sammanhänger framför allt med att tidningens utrikespolitiska ledare, som regelmässigt författas av Hirschfeldt själv knappast kunde vara bättre. De präglas av grundlig sakkunskap, stilistisk talang, ett mycket välavvägt omdöme och inte minst en lika ovanlig som glädjande vilja till självständighet. De är hovsamma i form, en hovsamhet som ibland kan förefalla överdriven men som dock inte utesluter nödig skärpa, och starka i sak. Mer förtroendeingivande utrikespolitisk vägledning än den som bjuds i Upsala Nya får man leta efter i svensk press just nu; den är objektiv, men

långt ifrån opersonlig. Hirschfeldts vilja till självständighet har inte minst tagit sig uttryck i hans visserligen diskreta, men alltid vaksamt kritiska granskning av den svenska utrikesledningens åtgöranden — detta hänför sig av naturliga skäl till epoken Undén — antingen det gällt neutralitetsidioti i FN eller aktivism i Kongo. Men också på det inrikespolitiska området har Hirschfeldt ådagalagt ett glädjande oberoende, som bl. a. tagit sig uttryck i hans positiva ställningstagande till tanken på en borgerlig samling. På det kulturella området har han framgångsrikt lagt sig vinn om att fullfölja Upsala Nyas gamla linje att anknyta till den akademiska världen i universitetsstaden och har därigenom också fått utlopp för sitt eget vidsträckta kulturella intresse, som inte bara inriktar sig på det historiskt-politiska gebitet utan också på det skönlitterära och konstnärliga.

Lennart Hirschfeldt är stockholmspojke av födseln och historiker av facket. Han tog studenten i mitten på 30-talet och läste historia för Sven Tunberg och Nils Ahnlund. Han gjorde sig snart känd som stridbar liberal i det slutande 30-talets studentpolitiska duster, blev pamp i Humanistiska Föreningen och uppskattad ordförande i Historiska Föreningen vid Stockholms Högskola. År 1947 licentierade han i historia och utsågs påföljande år till Brita Skottsbergs efterträdare som föreståndare för Utrikespolitiska Institutet, där han redan tidigare genom Nils Ahnlunds förmedling fått tillfälle att meritera sig i olika sekreteraruppdrag. Hirschfeldt visade sig vara en mycket duglig chef för Institutet, vars verksamhet både aktiviserades och konsoliderades under hans ledning. Hans administrativa begåvning och metodiska och ekonomiska läggning var till stor nytta för Institutet, som under hans tid fick sin bas breddad

genom att vinna ett helt annat understöd både från företag och organisationer än tidigare. Samtidigt utvidgade han Institutets allmänna upplysningsverksamhet, i vilken han själv gjorde en betydande insats genom talrika tidskrifts- och tidningsuppsatser och alldeles speciellt genom sina radiokrönikor och sina utmärkta årsöversikter i broschyrform över stormaktspolitikens utveckling. Dessa senare var unika i sitt slag på svenska och vann som oundgängligt referensmaterial för tidningar, bibliotek och allehanda offentliga institutioner vidsträckt spridning.

Efter drygt tio års verksamhet på Institutet, som kanske vid det laget inte hade så mycket mer av erfarenheter att bjuda honom, kallades Lennart Hirschfeldt år 1960 att efterträda Sven Erik Larsson som chefredaktör

för Upsala Nya Tidning. Det var som framgått ett lyckokast. I Upsala Nya har Hirschfeldt av allt att döma funnit sin livsuppgift. Det kan kanske synas förvånande att inte någon ännu större och inflytelserikare tidning försäkrat sig om denne utmärkte politiske publicists krafter. Men för alla som sätter värde på en högt kvalificerad och självständig provinspress är det gott att veta att en man som i likhet med Lennart Hirschfeldt kan kallas liberal i detta gamla nobla, men ofta missbrukade ords bästa betydelse, står som ledare för en av våra finaste och mest traditionsrika landsortstidningar. Det är förvisso ingen tillfällighet att Lennart Hirschfeldt helt nyligen fick motta det förnämligaste beviset på sina kollegers förtroende och aktning genom att utses till ordförande i Publicistklubben.

G. U.

